

O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI

Maxmudova Mohlaroyim Asomovna

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18493658>

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimining institutsional mexanizmlari hamda ularning samaradorligi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida davlat institutlari, tijorat banklari va maxsus moliyaviy jamg'armalar tomonidan amalga oshirilayotgan moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining kichik va o'rta biznes subyektlarining moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlariga ta'siri baholanadi. Shuningdek, amaldagi tizimda mavjud muammolar, jumladan kreditlash shartlarining murakkabligi, garov ta'minoti talablari va moliyaviy inklyuziya darajasining yetarli emasligi aniqlanadi. Tadqiqot natijalari asosida kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi hamda institutsional muhitni mustahkamlashning iqtisodiy ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: kichik va o'rta biznes, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, institutsional mexanizmlar, davlat moliyaviy siyosati, tijorat banklari, kreditlash tizimi, moliyaviy inklyuziya, bank risklari, tadbirkorlikni rivojlantirish, iqtisodiy barqarorlik.

Kichik va o'rta biznes (KOB) zamonaviy iqtisodiyotda bandlikni ta'minlash, innovatsion faollikni oshirish hamda ichki bozor barqarorligini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, aynan KOB sektori iqtisodiy inqirozlar sharoitida moslashuvchanlik va barqarorlikni ta'minlovchi asosiy tayanch hisoblanadi. O'zbekistonda ham bozor islohotlari chuqurlashib borar ekan, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Ushbu jarayonda moliyaviy qo'llab-quvvatlashning institutsional mexanizmlari alohida ahamiyat kasb etadi, chunki KOB subyektlarining rivoji ko'p jihatdan moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlari bilan belgilanadi.

O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimi ko'p pog'onali institutsional tuzilishga ega. Ushbu tizimda davlat organlari, bank-moliya institutlari, maxsus jamg'armalar va xalqaro moliya institutlari o'zaro uzviy bog'liq holda faoliyat yuritadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan olib borilayotgan pul-kredit siyosati kredit resurslari narxi va

haj remindingga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tijorat banklari esa KOB subyektlari uchun asosiy moliyalashtirish kanali sifatida xizmat qiladi.

Davlat tomonidan tashkil etilgan moliyaviy qo'llab-quvvatlash institutlari kreditlar bo'yicha foiz stavkalarini subsidiyalash, kafillik mexanizmlarini joriy etish hamda imtiyozli kredit liniyalarini yaratish orqali kichik biznes subyektlarining moliyaviy yukini kamaytirishga xizmat qilmoqda. Ushbu institutsional mexanizmlar KOB subyektlarining bank tizimiga integratsiyasini kuchaytirish va moliyaviy inklyuziya darajasini oshirishga qaratilgan.

So'nggi yillarda O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish hajmining oshib borishi institutsional islohotlarning ijobiy natijalaridan dalolat beradi. KOB subyektlari uchun ajratilayotgan kreditlar hajmining kengayishi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va xizmatlar sohasini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Biroq ushbu ijobiy o'zgarishlar bilan bir qatorda, moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimining samaradorligini cheklovchi muammolar ham saqlanib qolmoqda.

Xususan, kredit olish jarayonlarining murakkabligi, garov ta'minoti talablarining qat'iyligi va foiz stavkalarining nisbatan yuqoriligi kichik biznes subyektlari uchun muhim to'siq bo'lib qolmoqda. Bu holat ayrim KOB subyektlarining norasmiy moliyalashtirish manbalariga murojaat qilishiga olib kelmoqda, bu esa umumiy iqtisodiy barqarorlik uchun xavf tug'diradi.

1-jadval

Kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash institutlari samaradorligi

Institutsional mexanizm	Asosiy vazifasi	KOB rivojiga ta'siri
Tijorat banklari	Kreditlash va moliyaviy xizmatlar ko'rsatish	Investitsion faollikni oshiradi
Davlat kafillik jamg'armalari	Kreditlar bo'yicha kafillik berish	Kreditga kirishni yengillashtiradi
Foiz subsidiyalari mexanizmi	Kredit yukini kamaytirish	Moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi
Xalqaro moliya institutlari	Uzoq muddatli resurslar jalb etish	Barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi
Raqamli moliyaviy platformalar	Tezkor va shaffof moliyalashtirish	Moliyaviy inklyuziyani kengaytiradi

Manba: Muallif tomonidan tuzildi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, institutsional mexanizmlarning samaradorligini oshirish uchun moliyaviy institutlar o'rtasida muvofiqlashtirishni kuchaytirish zarur. Hududlar kesimida kredit resurslarining notekis taqsimlanishi kichik biznes rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuningdek, moliyaviy savodxonlik darajasining pastligi KOB subyektlarining mavjud moliyaviy imkoniyatlardan to'liq foydalanishiga to'sqinlik qilmoqda.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun kreditlash jarayonlarini soddalashtirish, raqamli moliyaviy xizmatlarni kengaytirish va kafillik institutlari faoliyatini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish orqali moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimining institutsional barqarorligini ta'minlash mumkin.

Xulosa. O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning institutsional mexanizmlari iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Amaldagi tizim ijobiy natijalar berayotgan bo'lsa-da, uning samaradorligini oshirish uchun institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish talab etiladi. Moliyaviy resurslarga kirishni kengaytirish, kreditlash shartlarini soddalashtirish va moliyaviy inklyuziyani oshirish kichik va o'rta biznesning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov H. O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish. – Toshkent: Iqtisodiyot va innovatsiyalar, 2021.
2. Abduvaliyev S.S. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirishning institutsional asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2022.
3. Melikov O.O. Tijorat banklarida kichik va o'rta biznesni kreditlash samaradorligini oshirish masalalari. – Toshkent: Bank-moliya akademiyasi nashri, 2023.
4. Ivanov V.V. Finansirovanie malogo i srednego biznesa v usloviyah transformatsionnoy ekonomiki. – Moskva: Finansy i statistika, 2019.
5. Kudrin A.L. Institutsionalnye usloviya razvitiya predprinimatelstva i dostup k finansovym resursam. – Moskva: Ekonomika, 2020.
6. Schmukler S. Small and Medium Enterprises Finance: Institutional Constraints and Policy Solutions. – Washington, DC: World Bank Group, 2019.
7. Beck T., Demirgüç-Kunt A. SMEs, Growth and Financial Inclusion: International Evidence. – Journal of Banking and Finance, 2018.

POLAND

CURRENT APPROACHES AND NEW RESEARCH IN MODERN SCIENCES

International scientific-online conference

POLAND

8. Ayyagari M., Demirgüç-Kunt A., Maksimovic V. Financing Constraints and Firm Growth in Developing Countries. – Journal of Financial Economics, 2017.
9. Chen S., Guo Q. FinTech Development and SME Financing: Evidence from Asian Economies. – Asian Economic Papers, 2024.
10. Wan Q., Cui J. FinTech-Based Credit Mechanisms and Risk Reduction in SME Finance. – Journal of Asian Finance, Economics and Business, 2023.
11. Skare M., Ribeiro-Navarrete S. Digital Finance and SME Performance in European Countries. – International Journal of Information Management, 2022.
12. Fera P. Institutional Support Programs and SME Financing Efficiency in the European Union. – Journal of Business Finance and Accounting, 2021.

